

további darabja pedig itt került először kötetbe. Ez utóbbi kategóriában elégtétellel fedezzük fel a romániai Bartók-kutatás legújabb eredményeit is: Lakatos István régebbi közléseinek az átvétele mellett Benkő András 1970-ben és Viorel Cosma 1971-ben megjelent írásainak egy-egy levél-mellékletét. A címzettek névsora és a nekik írt levelek száma is illusztrálja: Bartók életében és munkásságában jelentős szerepet játszottak romániai kapcsolatai. De Octavian Beu 3, Ion Bianu 4, Ion Bîrlea 2, Constantin Brăiloiu 1, Tiberiu Brediceanu 1, Ion Bușiția 24, Bușițiané 1, Fischer-Szalay Stefánia 2, George Georgescu 1, Keppich-Molnár Irma 1, Dimitrie G. Kiriác 2, Lakatos István 2, Romulus Orchis 4, Rezik Károly 1 Bartóktól kapott levélén kívül is találunk a kötetben hazai vonatkozásokat, például ahol Bartók Brăiloiuról ír a *Dictionary of Modern Music and Musicians szerkesztőjének*. Demény János következő gyűjteményes kötetét újabb romániai anyagokkal bővítheti! 1974-ben Benkő András 15 rendkívül tartalmas, Brăiloiuhoz adott ki a Kriterionnál, Titus Moisescu a Bartók—Kiriác levelezés ismeretlen darabjait adta át a bukaresti zeneműkiadónak. (*Corvina*, 1973.)

MOLNÁR JÓZSEF: A logikus gondolkodásra nevelés eljárásai a matematikatanításban. — A matematikatanítás olyan egyetemes jelentőségű kérdések megvilágítására nyújt alkalmat és lehetőséget, amelyekkel a diákok az iskolában és az életben nap mint nap találkozhatnak. Molnár József nem javasolja önálló tantárgyként tanítani a logikát középiskolában, de hangsúlyozza, hogy a matematikai ismeretekhez kapcsolható logikai fogalmakra mindenkor fel kell hívni a diákok figyelt-

Szükségünk van a humorra. Csak a humor segítségével nézhetünk szembe a mindenkori valóság és a mindenkori eszmények között feszülő ellentmondásokkal. Humor hiányában ellentmondások közötti elkerülhetetlen szorongatottságunk ember-telen kiszolgáltatottsággá válna.

Szükségünk van tehát a humoros irodalomra is, hogy a humor nélkülözhetetlenségének tudatát mindannyiunkban ébren tartsa. Mert hajlamosak vagyunk a szellemi-érzelmi tunyaságra. Az ellentmondásokat nem mindig ismerjük fel, s ha felismerjük is, átsiklunk felettük. A látszatot gyakran valóságnak fogadjuk el, eszményeinket pedig nem egyszer mi magunk minősítjük illuzórikusnak. Közben, persze, viszolygunk önnön tunyaságunktól, s az ellenkezőjét szeretnők bizonyítani. A humoros gyűjtemények iránti élénkebb érdeklődésünk részben ezzel magyarázható. És mindenképpen erre vezethető vissza túlzott „igényességünk“, amelynek nevében a könnyed humorizálástól is az „ostorozó“ szigort kérnök számon.

Nem könnyű tehát a humorista dolga. Hiszen olvasókként megkívánjuk tőle, hogy — mintegy helyettünk — rátapintson az ellentmondásokra, ugyanakkor pedig — nevetve-bírálvá — segítsen is felülemelkednünk mindenféle ellentmondáson. A „felülemelkedés“ lendületében aztán nem önmagunk felett ítélkezünk, hanem a humoristának rójuk fel az éleslátás, a bírálati készség vagy éppenséggel a humorérzék hiányát.

A humorista — a mi esetünkben: Sinkó Zoltán — mit tehet? Töretlen hivatástudattal közli tovább írásait a napi és az irodalmi sajtóban, két-három évenként pedig egy-egy újabb kötettel (1965: *Kölcsönkönyv*. Irodalmi Könyvkiadó. Bukarest; 1968: *Ravasz szavak*. Irodalmi Könyvkiadó. Bukarest; 1970: *Ortopéd kalap*. Dacia Könyvkiadó. Kolozsvár; 1973: *Lik a légben*. Dacia Könyvkiadó. Kolozsvár) vidít és okít bennünket.

És mi (mármint az olvasók)? Szétkapkodjuk a köteteit, „szétolvassuk“ az írásait, tudomásul vesszük, sőt méltányoljuk egyenletesen jó teljesítményét. Azután pedig — fanyalogni kezdünk, mert érzésünk szerint Sinkónak nemcsak arról és nem úgy kellett volna írnia, amiről és ahogyan éppen írt. Mi a humoristától valahogy többet várunk, a humort valahogy „komolyabbnak“ képzeljük...

Végül be kell látnunk, hogy fanyalgásunk a leg-ritkább esetben indokolt. Mert Sinkó írásainak könnyedsége — általában — a műfaj könnyedsége. Szólani pedig — kevés kivételtől eltekintve — arról szólnak, amiről kell: viszonyulásunkról a valóság és eszményeink közötti ellentmondásokhoz.

Bajor Andor írja (az *Utunk* 1973. 32. számában) Sinkó *Lik a légben* című, legutóbbi kötetének kapcsán: „A könnyű műfaj és a nevetetés — aminek Sinkó művésze — bennem nehéz gondolatokat ébreszt. Különös, hogy a humoros írások, az eltúlzott

helyzetek és a műfaj törvényei szerint leegyszerűsített személyiségek a realizmus erejével hatnak. Mint a nagy irányzat sajátos folytatása. Sőt — leszámítva néhány kivételes költőt és író — leginkább ez tűnik valóságú irodalomnak...“

Bajornak van igaza — és vele együtt: a nevetni és elgondolkodni kész olvasóknak.

Mózes Huba

Korszerűen a hormonokról

A hazai magyar nyelvű természettudományos könyvkiadás az utóbbi két évben jelentősen fellendült. Ebben — a többi kiadó mellett — számottevő érdeme van a kolozsvári Dacia Könyvkiadónak, amely arra a korántsem könnyű feladatra vállalkozott, hogy a hazai szerzők természettudományos munkáinak megjelenését tervszerűen irányítsa. Kétségtelenül egyszerűbb volna és a kiadó számára kevesebb fáradsággal járna ismert külföldi szaktekintélyek munkáit lefordíttatni, de gondolom, vitán felül áll, hogy e téren is saját lábunkra kell állanunk.

A Dacia Könyvkiadónál a hazai szerzők magyar nyelvű természettudományos munkái három sorozatban jelennek meg (bibliográfiai szempontból ebből csak egy „igazi“ sorozat: az *Antenna*). Az ifjúságnak szánt, kis terjedelmű ismeretterjesztő munkák, melyekből eddig hat kötet jelent meg, az első — itt megnevezett — sorozatot alkotják; a gyakorlati természettudományi ismereteket tartalmazó könyveknek nincs külön sorozatcímük, s eddig csak egy jelent meg belőlük, a *Kis gombás-könyv*; a magas tudományos igényességgel megírt szakkönyvek beígért sorozatából pedig szintén csak egy kötet jelent meg 1974 elejéig, amely a hormonokról szól*, s amellyel a következőkben bővebben foglalkozom.

A különféle napi- és hetilapok általában csak rövid ismertetéseket közöltek ez utóbbi kötetről, amelyeknek célja az volt, hogy felhívják rá az olvasóközönség figyelmét. Véleményem szerint ez rendjénvaló, ha van egy olyan folyóirat, amely vállalja a hasonló jellegű művek beható kritikai elemzését nyújtó cikkeik közlését. E cikk megjelenése bizonyítja, hogy ilyen folyóirat — van. A könyvtermés gyarapodása (nemcsak a Dacia Könyvkiadó viszonylatában, de általában is) egyre nagyobb mértékben szükségessé teszi a szakkritika „felzárkózását“, hiszen a tárgyilagos, építő elemzések számos buktató elkerülésének lehetőségét jelenthetik a készülő kötetek szerzői számára,

* Szabó Zsigmond: Törpe óriások. Korszerűen a hormonokról. Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1973.

TÉKA

mét. Miközben a jelenlegi és a jövőben várható módszertani rendszerek kialakítását a matematikatanítás korszerűsítése szempontjából vizsgálja, a szerző ebben az összefüggésben a feladatmegoldásokat tekinti a logikus gondolkodásra nevelés legfontosabb láncszemének. Rendkívül értékesek a befejező rész módszertani és didaktikai megjegyzései, a közvetlenül hasznosítható javaslatokkal. (Fővárosi Pedagógiai Intézet, 1973.)

A nyelvtudomány ma. Szemlények korunk nyelvészetéből. — A Szépe Györgytől szerkesztett kötet a nyelvtudomány újabb elméleteit népszerűsíti, de nem összegezek, hanem antológia formájában, jól megválogatott szemlényekkel. Egyedül Szépe bevezetője fejtegetés: az újabb nyelvészeti irányzatok bemutatása. A kötet fejezetei irányzatok szerint különülnek el: strukturalizmus, matematikai nyelvészet, generatív nyelvészet. Az utolsó két rész tartalma valamivel vegyesebb. Itt a nyelvtörténet, dialektológia, tipológia és stilisztika mellett egy-két tanulmány a nyelvészociológiát és a nyelvlelektant képviseli. A jól sikerült válogatás méltó része a kiadó „Ma“ sorozatának. (Gondolat, 1973.)

J. M. LOTMAN: Szöveg — modell — típus. — A kötet a jól ismert szovjet szemiotikus, Lotman munkáiból válogatott szemlényeket foglal magában. Az első rész fejezetei a művészi szöveg szerkezetével foglalkoznak. Mindehhez a magyar elmélet: a szemiotika. Eszerint a szépirodalmi alkotás a jelrendszerek egyik sajátos fajtája: a megismerés és a közlés eszköze, a valóság sajátos modellje. Az irodalmi mű Lotman szerint „másodlagos modelláló rendszer“, mert sajátos közlési funkciójával ráépül az elsődleges közlési szerepet be-